

Zahrádka, Miroslav

Čítanka ruských literárně-kulturních textů

Opera Slavica. 2004, vol. 14, iss. 1, pp. 58-59

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117785>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Autor, který svůj přístup charakterizuje přece jen jako spíše empirický, dobře postihl, že krucialním problémem ve střední Evropě, tedy i na Slovensku (kromě jiných výjimek a anomálií) je jistá míra synkretičnosti literárních směrů: tu je však třeba být více kauzální a ptát se po příčinách. Stylová nerovnovážnost, o které v této souvislosti píše, není ovšem charakteristická jen pro tento areál, je znakem individuálního literárního a estetického postupu, který označujeme z genologického hlediska pomocí biologické analogie jako fenotyp – současně však nelze nevidět, že v tomto prostoru to má ještě zesílený ráz daný historicky, jazykově a obecně kulturně – ještě zajímavější je to u jižních a západních Slovanů a v „jejich“ multinacionálních a multikulturních regionech.

Baroko se někdy vidí jako „věčný“ směr, který jako ponorná řeka prochází celým literárním vývojem a nikdy nemizí (Z. Rotrekl) – to bychom však mohli říci i o jiných směrech a proudech. Proto studie s emblematickým názvem *Doznievanie baroka v slovenskej literatúre po roku 1780* cením zejména pro její empirickou střízlivost, s níž sleduje stopy baroka na sklonku 18. století. Kvalitní je také studie o slovenském rokoku, byť tu jde o fragmentární jev mající však pevné podloží obecně kulturní a etiketní. Tři prameny slovenského klasicismu, jak o nich Vojtech píše, se vcelku shodují s jeho obecnými genetickými rysy, i když bych jej přespříliš terminologicky nemodernizoval slovem „projekt“. Dobře autor vystihl mlhavé, tranzitivní zóny slovenského biedermeieru a preromantického proudění, kterému Rusové tak přiléhavě říkají „preromantičeskije vejania“.

Vojtechovi se podařilo ukázat trochu rekonstruktivně (vzpomeňme na podobné metody Lichačovy – ovšem v ruském prostoru) slovenskou literaturu jako přirozenou součást evropských kulturních proudů, současně vyhmátnout její vývojové a poetologické specifikum. Je to vždy problém, zda zdůrazňovat spíše zvláštní nebo obecné: Vojtech se přidržel normativního, „dogmatického“ půdorysu, jehož „tvrdost“ změkčil empirií, jak v úvodu slibuje. Dosáhl tedy vysoké míry rovnovážnosti, o které mluví i při charakteristice evoluce literárních směrů. Je to vyvážená práce, seriózní, méně radikální a krajní: je však také pravda, že jistý extremismus je i v literární vědě nutný jako schopnost vidět méně přesně, ale ostře. To je však otázka badatelského habitu. Co mě ještě těší na Vojtechově knížce – to je její sepětí s tradičními brněnskými česko-slovenskými slovakistickými konferencemi a sborníky: z ediční série *Brněnské texty k slovakistice* souvisí hned se čtyřmi svazky.

Ivo Pospíšil

Čítanka ruských literárně-kulturních textů

V plzeňském nakladatelství Fraus vyšla s vročením 2003 *Čítanka ruských literárně-kulturních textů*, kterou uspořádala českobudějovická rusistka Zdeňka Matyušová. Vybrala, upravila a nezbytným slovníčkem méně známých výrazů vybavila texty z oblasti ze starého ruského lidového umění, ruských muzeí, církevních reálií, ruské literatury, klasické hudby a autorské písně, z výtvarného umění a filmu. Aniž usilovala o široký celkový obraz vyjmenovaných tematických okruhů, podařilo se autorce u každého z nich najít texty o typicky ruských jevech a navíc jevech neotřelých a pro dnešního čtenáře zajímavých. Tak např. z lidového umění se dozvídáme o škatulkách z Palechu nebo bogo-

rodských řezbářích, o muzeích a galeriích nejen základní informace, ale i to, co to byla „šapka Monomacha“, nebo i o požáru Kremlo.

Z ruské literatury Z. Matyušová vybrala texty o Puškinovi, Čechovovi, Gorkém, Majakovském, Nabokovovi a Astaŕjevovi. Doprovodila je některými ukázkami z díla těchto spisovatelů. O výběru pochopitelně lze vždy diskutovat, ale podle mého mínění se autorka pokusila zařadit právě ty texty, které o specifice, typické tvůrčově tematice a stylu hovoří zcela průkazně. Mám na mysli např. Puškinovu milostnou báseň *Madona* nebo Gorkého povídku *Děvčátko*, úryvek z Astaŕjevovy autobiografie nebo z Nabokovova románu *Mášenka*. Právě tak se Matyušové podařilo střízlivě a objektivně komentovat život a dílo každého spisovatele, hovořit o nejnovějších poznacích o nich, ale neupadnout do módního dnes zavržení některých hodnot, vzniklých v sovětské epoše. Možná by se dalo polemizovat s tezí o Majakovském jako nejtalentovanějším básníku XX. století nebo s textem o jeho americké dceři, který zavání senzací, ale i to čtenáři přibližuje spisovatele a odkrývá mu dosud neznámé stránky jeho života.

V čítance se vhodným způsobem připomínají i vztahy mezi ruskou a českou kulturou, a to nejen v textu o pobytu Majakovského v Praze, ale v zajímavé, patrně mnohým neznámé informaci o petrohradském dirigentovi Eduardovi Nápravníkovi, který byl snad u všech premiér oper ruských kučistů i dalších skladatelů za půlstoletí svého působení v Mariinském divadle. Z klasiků tu mají „své“ texty Čajkovskij, Musorgskij a Fjodor Šaljapin. V kapitole *Autorská píseň* nacházíme texty Vysockého, Okudžavy a Bičevské a také články o jejich biografii a díle. Výtvarné umění je v čítance zastoupeno stručnými statěmi o ruském portrétu, o malířích Vasněcovovi, Šiškinovi a Levitanovi. Je otázka, zda sem měl být zařazen i životopis gruzínského malíře Niko Pirošanašviliho, třebaže má nespornou poznávací hodnotu. Jenže i autor čítanky má právo na projevení svých sympatií a vkusu, když to nenarušuje celkový ráz publikace. Ruský film, dnes v našich krajích vzácný pták, vyšel bohužel v čítance dost zkrátka. Informace o filmu *Malá Věra*, který v Rusku i ve světě vyvolal velký zájem, je patrně u nás znám jen málokomu. Zato tvůrce *Andreje Rubljo*va nebo *Solaris* – Andrej Tarkovskij – patří i u nás k obdivovaným tvůrcům, takže článek o něm je v čítance na svém místě. Ke kladům čítanky je třeba přičíst i vhodné ilustrační fotografie.

Čítanka je určena nejen studentům, ale i široké veřejnosti, která ovládá ruský jazyk. Zdeňka Matyušová v ní prokázala schopnost vyhmátnout v každé kulturní oblasti podstatné a současně zajímavé jevy. Možná se dočkáme i rozšířeného vydání této sličně vypravené knížky.

Miroslav Zahrádka